

Gênante vragen over seks en dood

Een prinses die haar clitoris laat verplaatsen en lijken die kippensoep uitscheiden. De Amerikaanse Mary Roach schrijft boeken over wetenschap die lezen als romans.

TEKST: WELMOED VISSER
FOTO: DAVID PAUL MORRIS

'Add extra thickness to your penis.' 'When the tool is hard, life is good.' Uit de enorme stroom seksgerelateerde spam die dagelijks onze mailboxen verstoppt, blijkt niet alleen dat seks een enorme markt is, maar ook dat het een belangrijke bron is van ellende en onzekerheid. De vraag hoe je goede (of betere) seks krijgt, heeft voor veel mensen grote urgentie en alleen al daarom zou het niet vreemd zijn als meer wetenschappers zich met dit onderwerp zouden bezighouden. Te meer omdat er op seksgebied nog veel wetenschappelijke vragen openliggen. Waarschijnlijk weten we meer van de genetische code van het pantoffeldiertje dan van het orgasme van de vrouw, om maar eens iets te noemen.

Onthutsend

De enkele wetenschapper die wel onderzoek doet naar seks, wordt door collega's en onderzoeksinstanties vaak voor *weirdo* versleten, of erger nog: perverseling. Het is moeilijk om voldoende geld bij elkaar te schrapen voor onderzoek. Het boek *Bonk, the Curious Coupling of Science and Sex* van Mary Roach, is een eerbetoon aan al die wetenschappers die zich tegen de stroom in wel met seks als studieonderwerp bezighielden; zoals prinses Marie Bonaparte - inderdaad de achter-

Seks is óók een belangrijke bron van ellende en onzekerheid

achternicht van - die in de jaren twintig bij 243 vrouwen de afstand tussen clitoris en vagina onderzocht. Haar theorie was: hoe groter de afstand, hoe kleiner het seksuele plezier. Dat was deels ingegeven door haar eigen ervaring: de afstand bij de prinses zelf bedroeg maar liefst drie centimeter. Daarom liet ze haar clitoris verplaatsen, wat het probleem overigens niet oploste. *Bonk* is een grappig, soms zelfs hilarisch, maar even vaak onthutsend portret van een tak van wetenschap die zich moet behelpen met geïmproviseerde onderzoeksruimtes bij wetenschappers thuis en vrienden als proefpersonen. Roach gaat van eeuwenoude theorieën over hysterie als vrouwenziekte - en de oorsprong van de vibrator als dokters hulpmiddel om vrouwen van deze conditie af te helpen - tot haar eigen ervaring met seks in een MRI-scanner. Ze heeft een neus voor interessante vragen en ze beschrijft haar zoektocht naar de antwoorden zo aanstekelijk dat je meteen met haar mee op onderzoek zou willen, behalve als je toevallig haar echtgenoot bent en daadwerkelijk mee de scanner in moet.

Geslachtsdelen die opblazen

Onderzoeker dr. Deng uit Londen wil Roach namelijk maar wat graag laten zien hoe MRI-beelden van een vriend stel eruit zien, maar dan moet 'haar organisatie' wel met proefpersonen komen, want die zijn moeilijk te vinden. Haar organisatie blijkt Roach's echtgenoot Ed. "You know you were saying you haven't been to Europe in twenty-five years?" snijdt ze het onderwerp aan. Roach beschrijft hoe ze de scanner ingaan. Deng zet een romantisch muziekje op zijn laptop aan en dan moeten ze lepelje-lepelje de nauwe scannerbuis in. Ze moeten zo stilliggen alsof ze voor een negentiende-eeuws fototoestel staan. Daarna krijgt Ed de opdracht om te bewegen. "In and out", zegt Deng er voor alle zekerheid bij.

Wetenschapsjournalist Mary Roach geeft bergen anekdotes voor feestjes

Het zijn deze kleine, droogkomische observaties die de boeken van Roach zo leesbaar maken, maar die soms ook op de rand van flauwheid zitten. Zoals in haar vorige boek *Stiff*, over hoe menselijke lichamen uit elkaar vallen na de dood, waarin forensisch onderzoeker Arpad Vass vertelt dat bij mannen vaak de geslachtsdelen opblazen onder invloed van bacteriën.

"The penis and especially the testicles can become very large." "Like how large?" "Forgive me "I don't know. Large." "Soft ball large? Watermelon large?" "Okay, softball." Arpad Vass is a man with infinite reserves of patience, but we are scraping the bottom of the tank. (*Stiff*, p. 67)

En een pagina verder: *Up until about three weeks, Arpad says, remnants of organs can still be identified. "After that it becomes like a soup in there." Because he knows I was going to ask, Arpad adds: "Chicken soup. It's yellow."*

Roach houdt vast tot dat ze een antwoord heeft, ook, of misschien wel juist als dat gênante gesprekken oplevert.

Bewegende rijstkorrels

De wetenschappers in de boeken van Roach zijn vaak einzelgängers; mensen die uit persoonlijke gedrevenheid bestuderen wat grote onderzoeksgroepen links laten liggen, of dat nu over de ontbinding van een lijf gaat of de gemiddelde afstand tussen de vagina en de clitoris. In de teksten klinkt veel sympathie door voor deze onderzoekers. Impliciet zijn de boeken van Roach een pleidooi voor een soort wetenschap dat aan het verdwijnen is. Roach trekt een lijn van de

lijkenpikkers uit vroeger eeuwen, zonder wie de hele moderne medische wetenschap niet had bestaan, naar wetenschappers als Arpad Vass. Want de studie naar het verval van het menselijk lichaam blijkt nog altijd een verrassend klein (obsuur) vakgebied. Hoewel tv-series als *CSI* een andere indruk wekken - en de kijkcijfers laten zien dat het onderwerp veel mensen bezighoudt - is er maar één laboratorium ter wereld waar wetenschappers bestuderen hoe menselijke vergaan. Als je je lichaam ter beschikking stelt van de wetenschap en je toont toevallig in de Amerikaanse staat Tennessee, dan kan het zijn dat je in het Medical Center in Knoxville terecht komt, waar Vass toekijkt hoe je lichaam door bacteriën en maden wordt opgegeten. Roach beschrijft de bewegende rijstkorrels onder de huid van een opgeblazen lijf dat ongeveer een week oud is. Bij het lichaam ernaast dat twee weken ouder is, zijn de rijstkorrels een stuk groter, 'gekookte rijst' schrijft Roach, die zichzelf in het lab in Knoxville constant dit soort metaforen voorhoudt, om te verwerken wat ze ziet: 'It looks like expensive Japanese rice paper. You tell yourself these things.' Misschien is de belangrijkste verdienste aan Roach's boeken wel dat ze de voyeur in ons wakker maken, zonder dat we zelf de gênante vragen hoeven te stellen. Daarmee geeft ze haar lezers, naast een zeer boeiende leeservaring, bergen anekdotes voor feestjes, en van hoe veel wetenschapsboeken kun je dat nu zeggen?

Meer info op www.maryroach.net.
Reageren? Mail naar redactie@advalvas.vu.nl.

>Weetjes

Hiv-cocktail

Mensen met hiv krijgen een cocktail van geneesmiddelen, waardoor de sterfte onder hiv-patiënten fors is gedaald. Helaas manifesteren zich steeds meer bijwerkingen zoals veranderingen in lichaamsvetverdeling (lipodystrofie), verminderde gevoeligheid voor insuline (insulineresistentie), een verhoogd cholesterol- en bloedvetgehalte en botontkalking. Bij behandeling zonder de antivirale middelen (zidovudine/lamivudine) verandert de lichaamsvetverdeling echter niet en blijven de insulinegevoeligheid en de botdichtheid op peil, blijkt uit het proefschrift van medicus Marit van Vonderen, die op woensdag 11 maart promoveerde. Bij het vervangen van een van de geneesmiddelen in de combinatiebehandeling door het middel atazanavir zag zij een duidelijke afname in het cholesterol- en bloedvetgehalte. Dit is gunstig bij een verhoogd risico op hart- en vaatziekten. Het onderzoek van Van Vonderen helpt de behandeling van hiv-patiënten te verfijnen. (PB)

Rokersgenen

VU-onderzoekers vonden drie genengroepen die verantwoordelijk zijn voor het rookgedrag van mensen. Ze vonden de rokersgenen door meer dan 500.000 genen van rokers en niet-rokers te vergelijken. De initiatiefnemers van dit grootschalige genenonderzoek zijn Jacqueline Vink en Dorret Boomsma van de afdeling Biologische Psychologie. Ze publiceren hun resultaten deze week samen met een internationaal team van wetenschappers in *American Journal of Human Genetics*. De gevonden genen zijn onder meer betrokken bij het versturen van signalen in de hersenen en blijken onderling met elkaar verbonden in netwerken. Hoewel algemeen bekend is dat roken schadelijk is, rookt nog steeds bijna dertig procent van de Nederlandse bevolking. Het is al langer bekend dat erfelijkheid hierin een rol speelt. Door dit soort *Genome-Wide Association Studies* uit te voeren krijgen wetenschappers meer inzicht in het ontstaan van rookverslaving. (MG)

Minder depressief

Ouderen hebben de helft minder kans op een depressie of angststoornis, wanneer ze bij lichte klachten meteen deelnemen aan een preventieprogramma. Dat blijkt uit een onderzoek van het VUmc en de GGZ in Geest. De ouderen kregen informatie, een zelfhulp-cursus en gesprekken met een sociaalpsychiatrisch verpleegkundige. De resultaten bleken beter dan die van bestaande therapieën en bovendien goedkoper. Van de ouderen die het preventieprogramma volgden, ontwikkelde twaalf procent toch nog een depressie. Bij de controlegroep was dit 24 procent. Het programma was stapsgewijs ingericht. Ouderen gingen alleen door naar een volgende fase van het programma als ze nog steeds klachten hadden. Volgens onderzoeker Nelleke van 't Veer-Tazelaar maakt dit aspect het preventieprogramma goedkoper dan bestaande therapieën. (WV)

Tandartsfobie

Angst voor de tandarts is de meest voorkomende fobie in Nederland. Dat blijkt uit het onderzoek 'Angst en gedragsstoornissen in de tandheelkundige praktijk' door hoogleraar Ad de Jongh en ontwikkelings- en onderwijspsycholoog Floor Oosterink. De tandarts is moeilijk te vermijden. Wie niet gaat, komt terecht in een spiraal van vermijding, tandbederf, pijn, schaamte en een verdere toename van angst. Twaalf procent van de Nederlanders kampt met een angst die hun leven zo negatief beïnvloedt dat er een fobie ontstaat. Fobiën vallen daarmee onder een van de meest voorkomende psychiatrische stoornissen. Naast een tandartsfobie zijn de meest voorkomende fobieën angst voor hoogten en spinnen. (FB)